

*Egy kicsiny torony
a völgyben
centenárium +2*

Mecsekpölöske 2011.

1909-ben épült iskolánk százéves építésének emlékére, az itt élt és élő emberek tiszteletére bátorodom összefoglalni Mecsekpölöske történetét.

Nem célom egy tudományos monográfia megalkotása, célom, hogy felkeltssem az emberek érdeklődését a lakóhelyük múltja és jövője iránt, valamint megosszam a megismerés és felfedezés örömét. 1973-óta élek MECSEKPÖLÖSKÉN, az itt élő emberek befogadtak - tizenkét évig megtiszteltek bizalmukkal s így remélem nem "Gyüt-ment"-ként teszem ezt.

Száz év egy épület történetében nem nagy idő, hiszen közel 300-éves épületek is állnak még a falunkban. Értéke nem a korában, hanem a közösség életében betöltött szerepében volt, és van.

A mi Új iskolánk jelentőségének nagyságát az akkoriban élt emberek szemszögéből érezhetjük át igazán. A templomuk elpusztulása után, több mint kétszáz év elteltével nem csak egyszerűen iskolát, hanem az itt élő hívőknek a templomot, az imaházat is jelentette s jelenti napjainkban is.

Pölöske lakói az 1600-as években még valószínű, hogy helyben, szent Péter–Pál tiszteletére felszentelt templomukban gyakorolhatták hitüket és tartottak istentiszteletet Széki Mihály licenciátus vezetésével /1620/. Mint jelenleg, akkor is egyházilag a Széki plébániához tartozott a falunk. /Filia/

A török megszállást követően az 1714-es jegyzőkönyv szerint már hiányzik a templom teteje. (az 1-es számú térkép mellékleten látható még a templom a sekrestyével és a parókiával.)

De térjünk vissza az iskolához.

Az oktatás történetének a jobb megértése miatt érdemes egy kissé visszatekintenünk a múltba. A köznép számára a tudás szinte elérhetetlen és megfizethetetlen, mondhatni azt is, hogy tabu volt.

1777-ben Mária Terézia törvényben kötelezővé tette az oktatást (educatio ratio), ezek után sorra épültek az egy tantermes kisiskolák a falvakban. Ezen iskolák helyzetéről, állapotáról, felszereltségéről a királyi tanfelügyelők tettek jelentést, illetve az egyházlátogatási jegyzőkönyvekből (canonica visita) nyerhetünk információkat. Egy ilyen 1781-es jegyzőkönyvben olvashatjuk, hogy Pölöskén

iskolaépület még nincs tanító ua.. mint Széken ”

A falunk bírása ebben az időben *Stephanus Obert*, esküdtek *Andreas Tamás*, *Ladislaus Botis*.

1845-ben épült fel az első egy tantermes iskolánk, melynek alapítója a Baranya megyei Levéltár lexikon cédulái közt ismeretlenként szerepel, de feltételezhető, sőt utalás történik egy levél részletben, mely a Pécsi püspökhöz íródott, hogy a régi épület is egyházi segítséggel történhetett, mivel Pölöske a Pécsi Székesegyház birtoka volt. Patrónus uradalom.

Az 1854-es térképen melyet Obert Ignác községi bíró is aláírt, már látható.

1857-ben önállósíttatott a magyarszéki iskolától

Indoklunk:
I. Meesepölöske, midőn 1857-ben ön-
állósíttatott a Magyarországi iskolától, a ke-
gyes Székes-egyház patrónus uradalom
építette föl 4k. most már tarthatatlan
iskola épületünkkel, a hűvek fuvar és nap-
száim hozzájárulásával.

Ezen épület egy része még ma is áll, és az 1909-ben újonnan épített iskola melléképületként funkcionált.(1997-ben az önkormányzat pályázati pénzből felújította, vizesblokkal látta el klubhelység céljára). 2009-ben ugyancsak pályázati pénzből a teljes épület jellegének megfelelően új cserépfedést kapott és a nyílászárók cseréjére is sor került.

Helyi védettséggel rendelkezik.

Az akkori épület jelenlegi méreteiből és a korabeli térképek ábrázolásaiból látható, hogy az új épület falai részben a régi alapokra épültek (feltételezem, hogy az épület sarkán látható repedés is ennek az okán keletkezett), mindebből következtethetünk az épület eredeti állapotára, ami semmiben sem különbözött egy akkori falusi lakóháztól.

Illetve, mégis volt egy lényeges különbség, ezen épület már akkoriban is harangtoronnyal épült és két haranggal büszkélkedett.

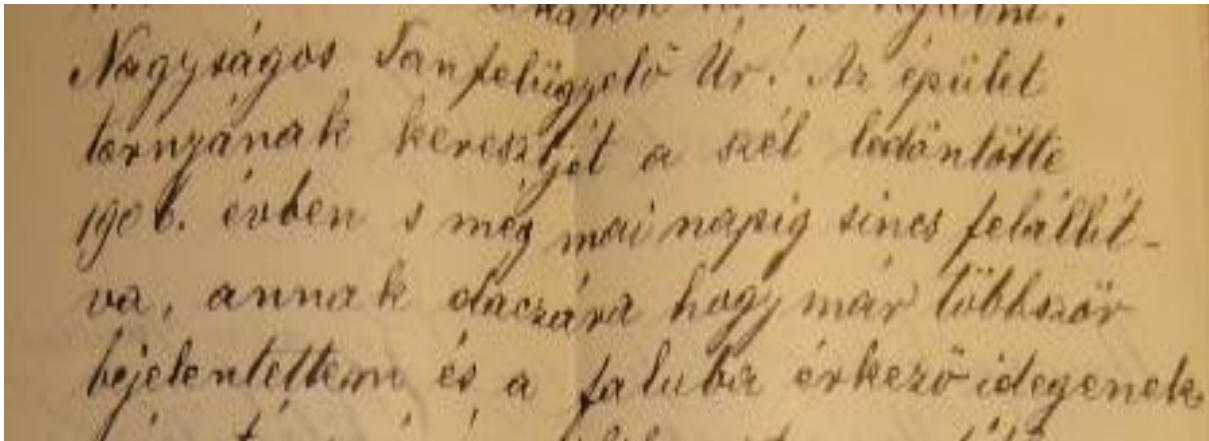

Én ilyennek tudom elképzelni. Orfűn részben hasonló imaház látható, megtekinthető.

Ezen ténynek az új iskola építése során döntő szerepe volt, ami az építéssel kapcsolatos levelezésekből is kitűnik.

Répássy Sándor kántortanító, a tanfelügyelő úrhoz írt panaszos levelében is találunk a toronyra való utalást-

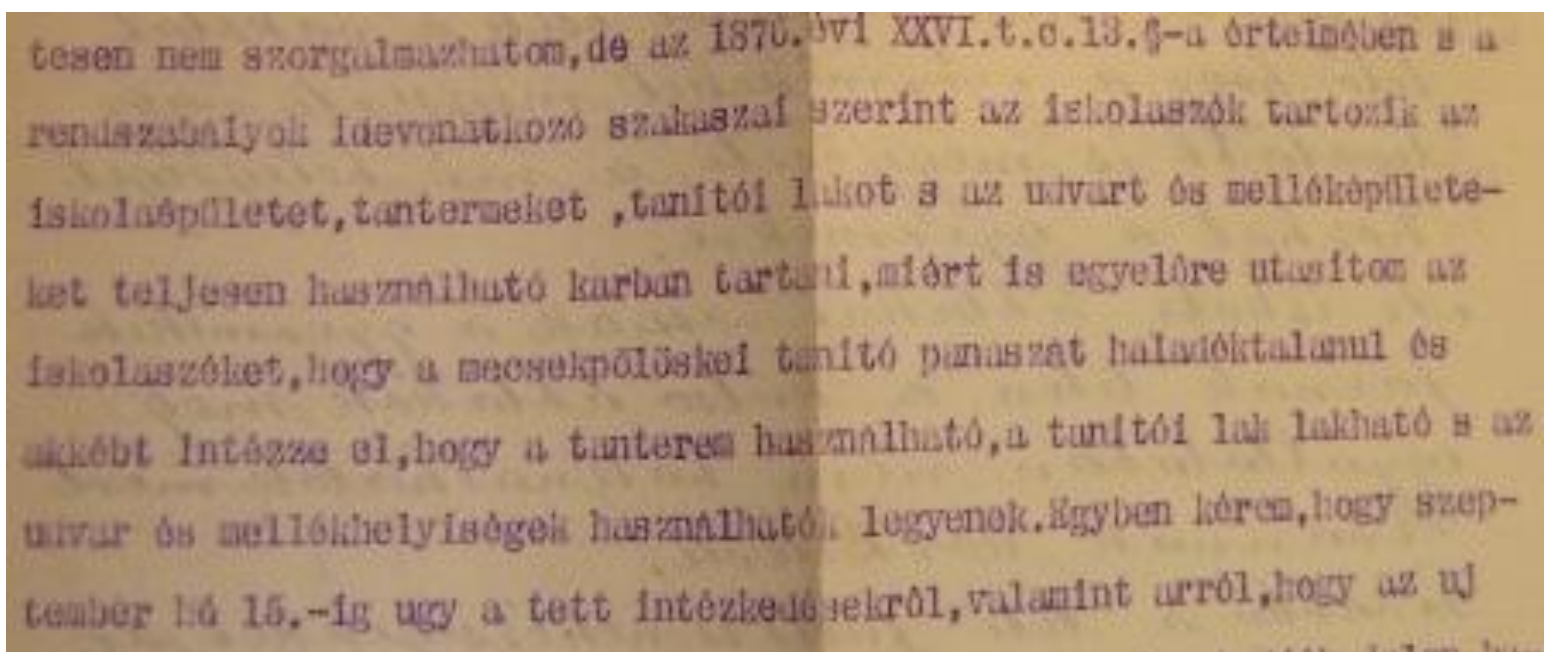

- a levél további részleteiben, amit a mellékletekben tesztek közzé, egy pölöskei életképet láthatunk. A tanító úr lakása, családja, környezete és a tanítás körülményei jelennek meg előttünk.

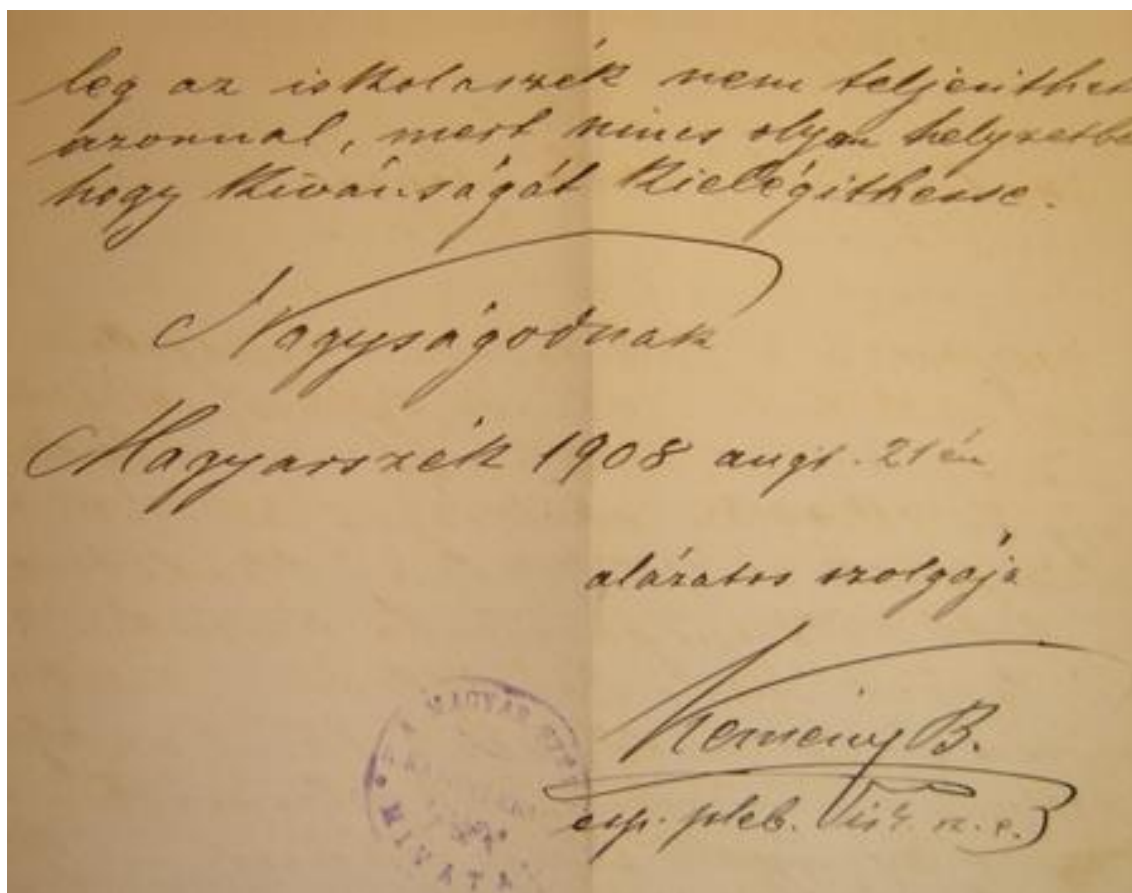
Számtalan szép, és szakirodalmi munkában olvashatunk az oktatás akkori helyzetéről és áldatlan állapotairól.

A betűvetés napszámosai ilyen körülmények közt éltek családjukkal és egyik szobájukban történt az „oktatás”.

Tantervet, a tanításhoz eszközöket, az épületre vonatkozó előírásokat meghatározott ugyan a törvény, de csak nagyon kevés helyen tudtak a szegénység miatt ezeknek eleget tenni.

A válasz

mi más is
lehetne... ?

A tanítók a múltban többnyire képzetlenek voltak vagy olyan személy, aki egyházi feladatokat is ellátott. Ezen a helyzeten is változások következtek be, amint azt a lentebb idézett mű egyik részletében olvashatjuk.

21. TÁBLÁZAT

Kimutatás a nem képesített róm. kat. felekezeti tanítókról az 1891/2 tanév végén Baranyában

A tanító neve	Mérey Vilmos
A község neve	Pölöske
Hány év óta tanít?	17
Előtanulmánya	Gymn. 7. o.
Előbbi foglalkozása	-----
Jegyzet	Vizsgálati engedélyt kérjen s aztán vizsgálazzon vagy távozzék

A tanítók javadalmazása közpénzből, valamint egyházi feladataik, tevékenységeik végzése után történt, ami igencsak szűkös volt.

A tanköteles gyermekek leginkább csak a téli hónapokban jártak iskolába, hiszen ősztől tavaszig dolgozni kényszerültek szüleik birtokán vagy cselédként.

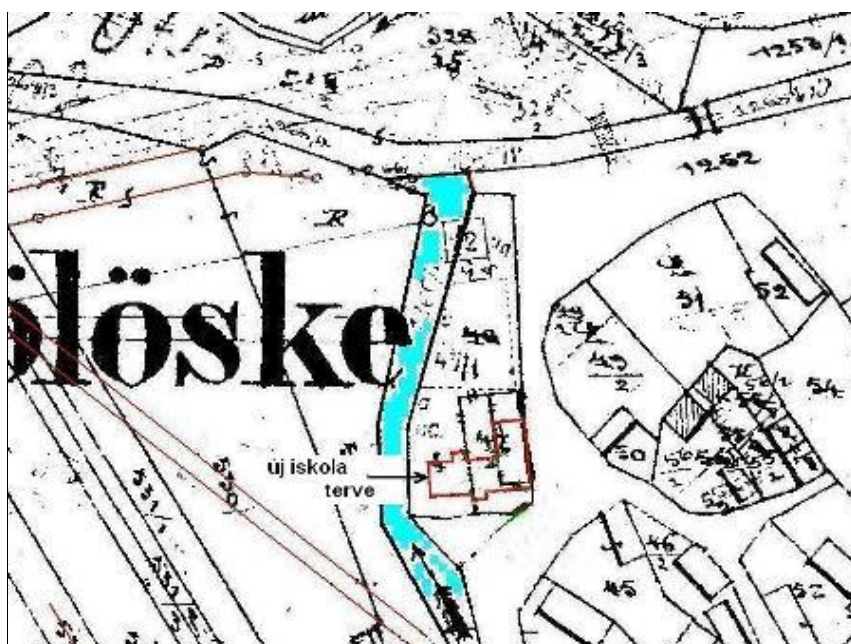
Elképzelni is nehéz mai ésszel, hogy egy túlzsúfolt, szűkös, sötét, füstös, hideg helyiségben a betegségek és az élősködőkön kívül mi mást is vihetek magukkal haza a gyermekek.

1906-ban a királyi tanfelügyelő a nem megfelelő, túlzsúfolt iskola újjáépítésére szólította fel a községet, az iskolaszéket.

Mondhatni azt is, hogy ezek után felgyorsultak az események – panaszlevél – kérelmek sora – királyi egyházmegyei tanfelügyelő - püspökség – iskolaszék – vallás és oktatásügyi minisztérium, még végül a 8000 korona segély megítélése után 1909. december 14.-én átadásra kerülhetett sor.

A levelezések teljes terjedelmükben a mellékletekben olvashatók.

A következő levélből megismerhetjük az építési vállalkozó nevét, az ellenőrző hatóság képviselőjét, az újjáépült iskolánk megvalósulásáért legtöbbet tevő személyt, az iskolaszék elnökét.

A térképrészleten az új iskola terve és már a vasút nyomvonala is látható.

1059.^a
1909

A görög kat. egy. lefoglal.

Nagysajos
Főtanfelügyelő Úram!

A megyéspötlőnk új iskola annyira el-
térült, hogy Horváth Péter építő vállalkozó
bejelentése szerint átvételre való.

Ezt kérem Nagyságodat Kégyeskei-
jén intézkedni, hogy Horváth József
egyházmegyei méltó Úr által az átve-
tel megkönnyítessék.

Telkem ez uttal, hogy dec. 14-én Ki-
múldatában vagyot szűz napon nem le-
hetek hon, pedig az átvételhez jelen áram-
on is lenni.

Nagyságodnak
Magyarrezek 1909 dec. 8-án

aláíratott szolgája

Kemény B.
egy. pl. isk. a. e.

Az Új (a vályogházak között téglából és harangtoronnyal épített kastélyszerű, de legalábbis kúriának tűnő) épület, nemcsak az oktatás számára vált megfelelővé, hanem méltó helyet biztosított az itt élőknek az istentisztelet gyakorlására is. A tágas, világos, jól fűthető, szellőztethető, fapadlós tanterem padjait a ma itt élő emberek közül is igen sokan koptatták. 1980-ban megszűnt az oktatás, de a hitélet gyakorlása a mai napig is itt történik Pál József plébános úr vezetésével.

Én is egy ilyen egy tantermes tanyasi iskolában szívtam magamba - no, nem a tudást -, hanem a tintát édesanyám elmondása szerint, amikor a tanító urat kérte meg, hogy vigyázzon rám.

Levéltári kutatásaimon kívül nagymértékben támaszkodtam az interneten is olvasható

A TÖRTÉNETI BARANYA MEGYE RÓMAI KATOLIKUS ISKOLAÜGYE 1868-1918 KÖZÖTT

(Különös tekintettel a római katolikus elemi iskolák és tanítóik helyzetére)

Ambrus Attiláné Dr. Kéri Katalin egyetemi docens

disszertációjára, melyből a velünk szomszédos településekről is számtalan érdekes információt, adatot találhatunk.

Az elkövetkező években a történelem továbbra sem a kegyesebbik képét fordította elődeink felé, a harangokat elvitték ágyúöntéshez, a tanárokat, az épkezláb embereket golyófogónak. Ezen embereknek állít emléket az imateremben az oltár mellett álló HŐSÖK KÖNYVE. Ebben a könyvben nem szerepel, de a temetőnkben jelenleg áll még két düledező kőkereszt, melyek alatt a háborúban elesettek nyugszanak, neveik már alig olvashatóak, de képeik büszkén tekintenek ránk a múltból. Életüket áldozták egy szebb jövő reményében. Talán több tiszteletet, odafigyelést érdemelnének a sírjaik tőlünk.

A háború megindulása tehát igen nagyszámú tanítót, tanulót illetve iskolát érintett. Az 1914-es szeptemberi évkezdés sok baranyai kisiskolát talált nagyon nehéz helyzetben. A tanítók jelentős része bevonult, elsősorban a szerbiai hadszíntéren teljesítettek szolgálatot,

1) Nyugdíjas tanítókat hívtak vissza az iskolába. Pl.: Mecsekpölöskén Fischer Adolf helyettesített, Abaligeten és Godisán is hasonló módon oldották meg az oktatást.

A későbbiek során sem történt ez másképp (Koch) Kehidai Antal kántortanító úrral sem, aki 1920-ban költözött családjával Mecsekpölöskére és haláláig 1952-ig teljesített szolgálatot, hol tanárként, hol katonaként. Nevéhez kötődik a nyitható oltár elkészíttetése, (ma már csak a középső rész áll) melyen a „csodatévő Szent Erzsébet” a falu védőszentje látható pölöskei háttérrel, ami az Ő alkotása az imaház falát díszítő „Csodálatos halfogás” című festménnyel együtt. Lánya Pék Béláné (Kehidai Klára), aki édesapja nyomdokaiba lépve 1954-ig tanított falunkban, kinek kezdeményezésére került emléktábla a tanítók névsorával a harangtorony falára.

E szerény toronyban ma már három harang szól „értünk”, ebből kettő 1936-ban lett felszentelve, a kisebbiket, a lélekharangot Pusch Keresztély adományozta. A nagyharang a hívők adományaiból készült, rajta a felirat -SZENT ANTAL TISZTELETÉRE -. Az öregharangon egy angyal látható és a feliratának érdekessége, hogy településünk nevét – BÖLÖSKE - ként őrzi az utókornak.

Ezen harangok mára elektromos vezérlésűek, ami nagymértékben megkönnyíti az idős Rudl József munkáját, ki az egyházközösség életében fontos szerepet tölt be.

Már Cseh István, a hívők kántora sem a szuvas öreg harmóniumon kíséri az egyházi énekeket, zsoltárokat, az csendesen pihen a terem sarkában az öregszekekrénnyel együtt, amelynek mélyén igazi kincsek rejteznek. Egy 1884-es kiadású bőrkötéses misekönyv, valamint ugyanezen misekönyv díszkiadású példánya, melyet 1899-ben adtak ki és emlékül kapta Mecsekpölöske 1947. Marc. 7. 8. misenapokra. A bélyegző felirata szerint:

SIBILLUM ECCLESIA PAROCHIALIS TEVEL

Megtalálható még az 1907-es kiadású - RITUALE STRIGONIENSE.- (ház szentelés), mely szerepet kaphatott az új épület felszentelése során. Érdekessége a könyvnek, hogy bizonyos részei a latinon kívül magyarul, németül és horvátul íródott.

A mi Új iskolánk és „régi” tanulói. (1939 – 1940)

Iskolánk az újkori történetünk során komlói fiók intézeteként is működött / 1946 - /

Mielőtt településünk történetéről írnák, jelzem, hogy ezt nem kevés elfogultsággal teszem. Elég csak rápillantanunk a légi felvételre és máris érthetővé válik.

Csodaszép környezetben élünk a velünk szomszédos hegyháti településekkel együtt, a Mecsek védett völgyeiben. Az élet feltételeinek tökéletesen megfelelő erdők, mezők, legelők, patakok és források veszik körbe falvainkat.

Az akkoriban élt emberek házaik felépítésére is rendelkezésre állt helyben, szinte minden. Pölöskén is a mészkő, melyből nemcsak az alapok, falak, de a kötőanyag a mész is készült. Az agyag, a homok, a fa mind bőven volt található. A környező települések történeti leírásaiban olvashatunk különböző korok embereiről. Az ősember a kőlyuki barlangban, aki talán a komlói bányában talált mamutagyar egyik leszármazottjára vadászott. Vagy a Kelták, Avarok, Rómaiak, akiknek nyoma szintén felelhető környékünkön (Jánosiban római villa maradványa s különböző használati eszközök, Magyarszék határában egy légionárius sírköve, és a római kori út.

Bár írásos említése Pölöskének a Baranya Megyei Levéltár lexikon cédulái közt (továbbiakban is ezen adatokra támaszkodva, de nem kutatva azokat) Pyliske néven 1332-ben jelenik meg először egy patak nevéhez kapcsolva.

A Komló felől érkező, településünket átszelő Kaszánya /Kaszárnya/ patak és az ugyancsak Komló jelenlegi területén eredő patak, mely Szopok felől ” Pyliske” néven közelít és torkollott D – É-i. folyás iránnyal a Kaszánya patakba az akkori falu közepén. A településeink

szláv eredetű neveiből következően az írásos emlékeknél korábbi létet feltételezhetünk.

Pölöske 'település Baranya vm.
É-i részén Pécestől É-ra' 1332–
5/Pp. Reg.: *Pyliske* (Gy. 1:371).

A *Piliske* patak mellett épült a település. E patak neve vonódott át a településre metonímiával. A *Piliske* hn. szláv eredetű, tehát névátvétellel került a magyar névrendszerbe. Vö. szlk. *Plieška*. Etimológiailag összetartozik a m. *pilis* 'tonzúra' szláv eredetijével (FNESz.)

Szopok település Baranya vm.
ÉNy-i részén Pécestől É-ra' 1332–
5/Pp. Reg.: *Scupuk* ~ *Zopok* ~
Zopuk ~ *Zopud* ~ *Zopul* (Gy. 1:
393).

Szláv eredetű személynévből keletkezhett magyar névadással; vö. szb.-hv. *Supak* csn., *Sipek* csn., *Sipok* csn., cseh *Sipík* csn. Ennek köznévi előzményéhez l. szb.-hv. *sûp* 'keselyű', cseh *sip* 'ua.'

KRISTÓ GYULA

SZENT ISTVÁN KIRÁLY

című, elektronikus könyvtárban olvasható művéből idézve:

„Különben is roppant nehéz megmondani, hogy egy emberi lakóhelyet melyik pillanattól tekinthetünk falunak. A nomádok téli szállása és a frissen megtelepedettek faluja között kevés különbség lehetett, hiszen mindkettő már állandó otthont biztosított lakójának, de amíg a téli szállás csak télidőn fogadta be az egész népet (nyáron a férfiak az állatokkal a legelőn voltak), addig a falut már minden évszakban a teljes népesség lakta. A földművelő őslakoságnak (a

szlávoknak) már voltak falvaik a 10. században is, míg a magyarok esetében a 10. század közepétől kezdve számolhatunk téli szállással, utóbb ez alakult át – a nomadizmus elsorvadásával – faluvá. „

A vándorlás megakadályozása és a kereszténység elterjesztésének érdekében törvényben kötelezték a falvak lakóit templomok építésére s megtiltották annak elhagyását.

Érdekesség, hogy az Árpádkorban épült mánfai templomot mikor és miért hagyhatta el faluja?

Pölöske temploma is az árpád korban épülhetett mivel papja 1335-ben már pápai tizedet fizetett. Korabeli térképen alaprajza is látható a harangtoronnyal és a sekrestyével, melynek fal részletét eredeti köveivel mementóként részben helyre állítottuk.

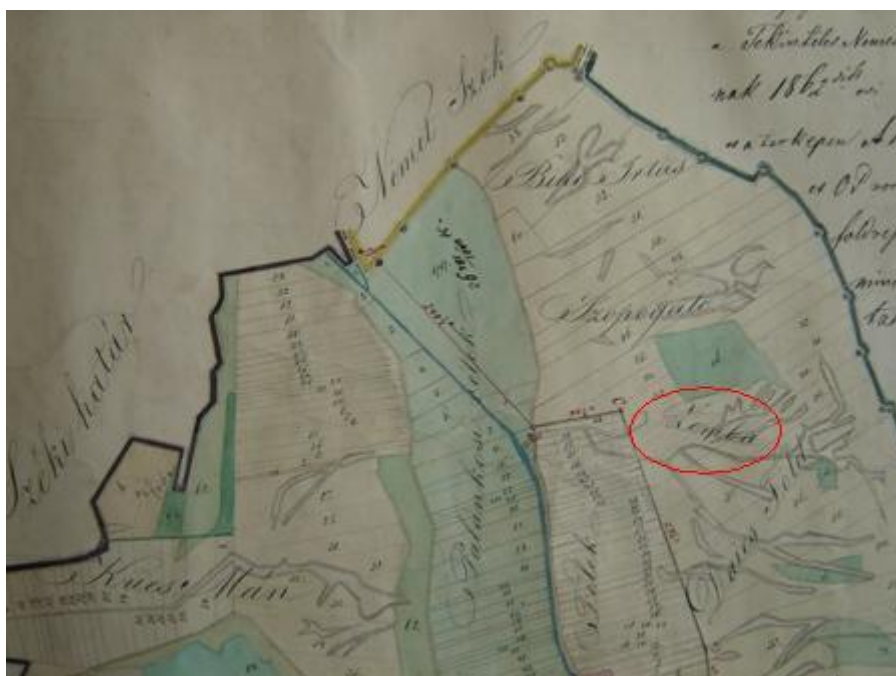

Templomunk eredetiének megfelelő, Cserkúti templom még ma is áll és büszkén dacol az idő múlásával. Méreti, kinézete a körülötte lévő sírkeresztek látványa visszarepít bennünket múltba.

Az ezt követő évszázadok az emberek életében szinte semmilyen változást nem hoztak. Dolgoztak, háborúztak, robotoltak s rengeteget adóztak, függetlenül attól, hogy mikor mely uradalom birtokán tették azt. A pécsvárad apátság, a pécsi püspökség vagy a Bátmonostori Töttösök /1462/, (az „igazságos” Mátyás király korában, ki ez idő tájt vezette be a portánkénti kapuadó helyett a füst adót, mely a családokat terhelte és így két – háromszorosával több bevételhez jutott) illetve a hódoltság idején a török földesúr, Topal Ibrahim Ispala /a sánta török Ibrahim/ szedte a sápot.

Egy defterből /lajstrom, összeírás/ értesülhetünk egy ZOMBA nevű településről is, mely a leírás szerint Pölöske és Liget közt északra fekszik, és nem egyezik meg a jelenlegi Tolna megyei ugyancsak Zomba nevű településsel. Mind két falu a török időkben elpusztult. Szerintem, mint azt a térkép mellékleten is láthatjuk, tőlünk nyugatra Kishertelend irányában, párszáz méterre tőlünk egy forrás környékén lehetett. A telek /tellek/ a térképeken látható elnevezések is erre utalnak.

1695-ös összeírás szerint a török időkben mindenféle tizedet, továbbá évi 1 forintot és 1 oka vaját, 4 killa szemes terményt szolgáltatott Kanizsára a török császárnak.

Ugyanebben az összeírásban olvashatjuk az akkor élt magyar családok neveit:

Suto – Obert – Pereny – Botis – Bíró – Loga – Rady – Thomas

Lipót császár eredeti adománylevelében, PÖSÖSKE néven 1703-ba adta a pécsi püspök és káptalan birtokába. Egy évvel később már a székesegyház részére szedett tized: **búza 15 kila, árpa 1 kila, és zab 4/8-ad kila, 2 urna bor** /1urna = 32 pint/

1714-es adat : a templom teteje hiányzik, a magyarszéki plébánia flitálisa. A környező települések templomai is hasonlóan romos állapotban voltak akkoriban, mint azt a magyarszéki önkormányzat által a templomuk újjáépítésének 250. évfordulójára kiadott igényes műben is olvashatjuk. Magyarszéki, jánosi, ligeti, szopoki templomok felépítése mellett a miénkre sajnos nem kerülhetett sor.

Valószínű, hogy ebben a lakosság akkori létszáma nagymértékben szerepet játszott. **1715-ös adat: 6 magyar és 1 német család** élt itt.

Érdekesség, hogy a korabeli térképen lényegesen több házat láthatunk. Lehetséges, hogy csak az adófizető képeseket írták össze.

1732-ből megismerhetjük a fent említett családneveken kívül: **Albert Mihályt, több Balás – Lukács, János, és Paalt , - Perem Pétert, Lóga Berczit, és Sütő Jánost valamint Sütő Ignácot**, ki ez idő tájt a falu bírája volt /judex/. Egy évvel később a gazdasági faluként aposztrofált leiratban olvashatjuk:

„ Szőleje régi, vörösbor terem. Erdő veszi körül az egész falut, meg se lehet mérni, hogy mekkora. Malom újjonnan épült még nem hoz semmit. A sziklákból nincs haszon. Van épület és szerszámfa is, de nem lehet innét értékesíteni. Igásállat: 15 ökör, 12 ló.”

A malom, mely **Josephus Wirth** tulajdonában volt és a fenti irat említ, már régóta a község tulajdonát képezi. / talán az államosítás?/ 1996-os átépítése, bővítése után a falunk kultúrházaként működik.

1756-ban az összlakosság létszáma 169 fő. Alig ötven év múlva már 368-at számlálnak, 30 ház, 5 német család, és két molnár. Ezután hirtelen majd száz fővel csökkent a falu lélekszáma, nem tudni, hogy ennek mi volt az oka. 1850-ben 241 magyart és 60 németet említ 41 házzal az összeírási adat. Érdekeség, hogy az ebből a korból származó térképen látható még a templomunk harang tornya *„templomrom a patak mellett.”* amelyet a térképen jeleztem. Az elkövetkező évek összeírási adataiból kirajzolódik a falu fejlődése, szinte két – három évente találunk új információkat. Megismerhetjük *Rosalia Hegedős bábát ki minden szülésért kap 24 krajcárt és egy kenyeret.*

Megtudhatjuk, hogy *évente 3000 öl útburkoló és mészkövet fejtenek, 1200 mérő meszet égetnek, mérője 40 krajcár.* A mészégetés nyomára a Komló felé vezető kerékpár út építése során bukkantunk. A kőbánya nyomai már alig láthatóak. Közigazgatásilag a mánfai körjegyzőséghez tartoztunk Komló, Jánosi, Szopok,... településekkel együtt. A tannyelv, német, de tanítanak magyart is, tanköteles 21 fiú és 20 lány. Faiskola állománya 40 szeder fa és 15 gyümölcs. Az akkori falu gazdaságáról 1857-es összeírás ad tájékoztatást: 331 lakos, 53 ház, 45 ló, 54 ökör, 39 tehén, és 198 juh található. Érdekes, hogy a sertések számáról nincs adat. Viszont megtudhatjuk, hogy 1 kovács, 1 bognár, 1 szűcs, és 2 molnár tevékenykedett. A malmaik 1 – 1 kövűek voltak az egyik fél, míg a másik negyed mérő gabonát őrölt. A feleségem déd, ük, és szép szülei / Held Ádám / még üzték ezt a mesterséget, az „alsó malom” -ba, melynek falai még állnak, részben hozzá építve, átalakítva.

Különlegessége, hogy középen vagy alul csapott belső vízkerekű volt, ami a téli őrlest is lehetővé tette. Nem fagyott rá a víz a lapátkerekre. Az épületen látható még a boltív, ahol a malomárok vize belépett. A faborítású mennyezeten pedig különböző nyílások a hajtószíjak, tengelyek részére. Sajnos ma már csak egy malomkő és egy faküllős hajtótengely őrzi e régi mesterség emlékét.

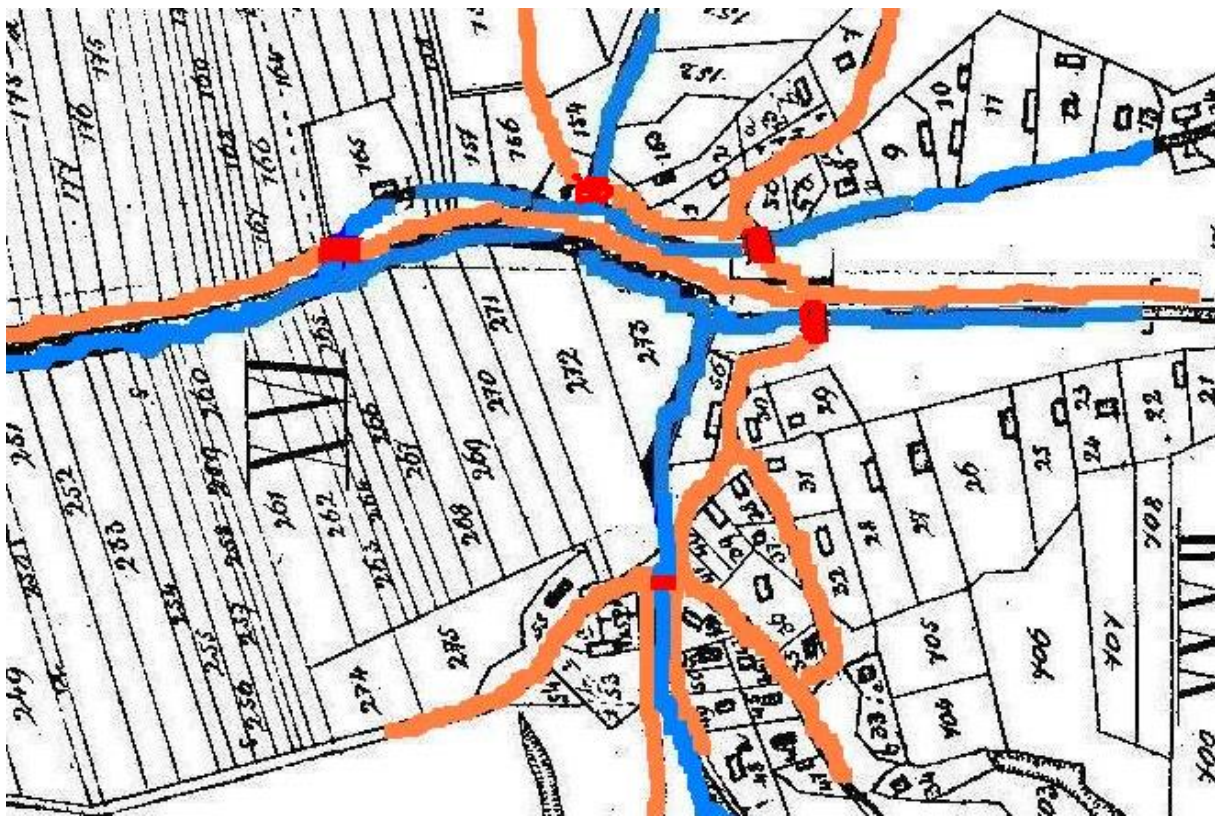
A vékényi ipartörténeti műemlék malom megtekinthető és az érdeklődők szíves figyelmébe ajánlom. A régi, köves őrlőszerkezet mellett már egy modernebb 1776-os őrlőmű is látható, a gyártójának nevével.

Mesélnek a térképek.

Mint az látható, az 1700-as évek idejében készített térképen is, hogy a kaszánya patak igencsak szeszélyesen kanyarogva folyt át a völgyben. Szabályzására többször került sor, először amikor a jánosi gazdák beperelték a pölöskei molnárokat, hogy malomgátjaikkal nagyon felduzzasztották annak vizét, mely elöntötte földjeiket.

A következő az 1840-es évek idejét ábrázoló térképrészlet, melyet a könnyebb áttekinthetőség érdekében kiszíneztem, a részben szabályozott patak, valamint az akkori kocsíút nyomvonalát ábrázolja a hidakkal. Közmű építések során szinte valamennyit megtaláltuk. Akkoriban az alsómalom előtt található híd, kő alapokon nyugvó, dupla téglasoros, szép boltívvel rendelkezett.

Nem csak az utak, vízfolyások és házak korabeli elhelyezkedését de megismerhetjük a düllők nevein kívül a birtok viszonyokat is. Községi vagy uradalmi birtokról van e szó. Erdők, legelők, kaszálók vagy éppen a szőlők és szántók helyeit. A területek nevei is tartogatnak érdekességeket, mint pl. EMBERÖLÉS a falu északi határában. Mily tragikus eseményt örökíthetett ez meg? A már említett ZOMBA, helynév mellett MALOMRÉT, KECSKÉS SZÖLLŐ, HIDEGIRTÁS, SZOPOGATÓ, KÜESMÁN stb. /az utóbbi értelmezése a hegy napos oldala/ látható. Mint tudjuk a környékünkön nagyon sok forrás volt. A lexikoncédulák közt olvashatjuk, hogy 1858-ban „*a község határából víz küldetett Pécsre gyógyereje megvizsgálására*” talán érdemes lenne ennek okát, tényét, eredményét és helyét kutatni.

Legnagyobb változást az 1897-ben megépült vasút hozta el a településünk életébe. Ekkor a kaszárnya patak szabályozása véglegesen megtörtént. A vasút megépültével bekerültünk az ország „vérkeringésébe”. A belügyminisztérium 1898. évi IV. törvény cikkelye rendelkezik falunk névhasználatáról.

évszám látható.

A vasútépítés gondolatával már 1880-ban találkozhatunk. A tervezett Budapest-Pécs vasútvonal a mekényesi elágazás után az egyes számú útvonal által érintett község lett volna. A lakosság lélekszáma már megközelítette a ma itt élők létszámát.

2. TÁBLÁZAT

A községek polgári népessége a legutóbbi öt népszámlálás szerint.

Folyó Vármegye,		Jelenlévő		polgári népesség		
szám	járás, község;	1869	1880	1890	1900	1910
rt. és tj. város		végén				
8	Barátúr	274	264	248	242	241
35	Komló	421	417	427 (3)	988 (3)	1.509
38	Liget	517	554	609	616	706
41	Magyarhertelend ..	640	656	701	752	622
42	Magyarszék	585	537	566	649	687
43	Mánfa	529	585	687	689	647
44	Mecsekjánosi	464	409	473	510	550
45	Mecsekpölöske	340	340	390	415	447
51	Németszék	365	398	402	381	375
	Pécsbudafa	283	308	361	417	405
33	Kishertelend	98	92	107	110	106
65	Szopok	267	270	255	258	250

A többször említett levél mellékletekben olvashatjuk, hogy a falunkból a környező települések bányáiban 150 ember dolgozik. /Komló, Pécs-Szabolcs/ Nagy változás ez a földművelő, állattenyésztő emberek életében.

Az 1900-as évek elején készült testületi jegyzőkönyvekben találunk a kocsmáépület felújításáról, bérbeadásáról és építésére vonatkozó utalásokat. 1927 – be. a villamosítással fény gyúlt kisfalunkba. A jelenlegi műút megépítésére az 50-es évek elején került sor. A képen a főutcat láthatjuk az út megépítése előtti állapotában. Az egykori malomároknak szinte nyoma sincs már, csak a kitaposott gyalogút látható.

A 70-es évek közepén került sor az ivó vízvezetékek lefektetésére, addig a fűrt kutakból, forrásokból és a főúton található nyomós kutakból jutottunk vízhez. A kaszányapatak medrének kikövezésére is sor került, csökkentve annak kiöntési veszélyét. Belterületi utjaink bánya meddővel szórt kövesutak voltak, míg nem elkészült az első betonút, amit a TSZ. építtetett.

Ilyennek ismertem meg ezt a kis falut, ezért cseréltem fel a komlói aszfalt utas, fürdőszobás, összkomfortos létemmel, amit hálás szívvel köszönök a „SORS”-nak, nejemnek . Itt találtam új barátokra, ismerősökre, akikkel már együtt élhattük meg falunk további fejlődését. Pölöske régmúltja először az országos milleneumi emlékünnepek során köszönt rám. A képviselő testület elhatározta, hogy méltó módon ünnepli meg e jeles eseményt. Elkészíteti a község címerét a levéltárban talált pecsét lenyomata alapján,

Pölöske (Mecsekpölöske)

23×21 mm-es ellipszis, 3 mm-es betűszalagban a felirat:

SIGI PAGI PÖLÖSKE 1724

A szavakat, illetve az évszámot virág választja el. A képmezőben átkötött hatalmas gabonakéve fekszik a finoman rovátkált földön. A kévén nagy madár áll. Felette díszpont.

Vetési varjú

melyen egy fekvő gabona kévén álló varjú látható. /érdekesség Baranya megyében található ma már Gerdéhez tartozó Kisvarjas pecsét lenyomata is hasonló/. A múlt megőrzésén kívül a jelent és a jövőt is szerettük volna megfelelő módon az utókor számára is szerepeltetni, Kováts Ferenc grafikus /heraldikus/ úr, kérésünknek megfelelően három hullámpólyát /patakok/ három buzogányt is megjelenített a címerpajzson, ami a '89-ben készült záportározó /halastó/ és a Gauss – Krüger féle térképen látható, megvalósítható, megvalósításra váró, záportározókat ábrázolja.

A tavak és egy összekötő kerékpárút /mecsekfalu/ – Komló - Sikonda irányába a horgászturizmuson kívül a kerékpáros turizmust is lehetővé tenné. Magyarország – Magyarhertelend – Orfű összekötésével szinte teljessé is válhatna ez.

2003-ban a gázvezeték fektetése során az iskolaépületünk előtt ásott árok egy régi erős kőfal maradványait tárta fel. A Baranya megyei múzeumok igazgatóságától kértünk segítséget, Kovaliczki Gergely régész úr beszerezte a szükséges engedélyeket és felügyeletével

megkezdődött a terület kutatása. A kutató árokban a régi iskola kerítésének falmaradványa vált láthatóvá, de attól pár méterre egy épület sarkának falmaradványai is előkerültek. Mint az utóbb kiderült joggal feltételeztük, hogy az, az Árpádkori templom részét képezi. /sekrestye sarka/

Az ezt követő földradarozás nem hozott, nem eredményezett megfelelően értékelhető bizonyítékot. A bányameddő és a betonút alatt több méter mélyen őrizte az a titkát. 2006-ban a szennyvízcsatorna építésekor azonban teljes bizonyosságot nyerhettünk. Több emberi csont, kar és lábszár, koponya, fogsor és durva ácsolatú koporsódeszka mellett újabb fal részlet és faragott kő került elő. Sajnos a nagy mélység és a magas talajvíz nem tette lehetővé a szakszerű kutatást.

A fellelt maradványokat, leleteket átadtuk további vizsgálat céljából a múzeum részére.

ÖSEINK pihennek itt és szellemiségükben lelkeik velünk örülnek ünnepeink során.

A szennyvízcsatorna építésekor más helyekről is kerültek elő feltételezhetően különböző korokból származó edénytöredékek és cserépedény maradványok is.

Melyek megtekintését az önkormányzat egy vitrinbe teszi lehetővé.

Mára szinte teljessé vált falunk komfortja: korszerű világítás, szennyvízcsatorna, gázvezeték, aszfaltos utak, virágos, szép parkok, optikai kábel, szélessávú internet, sportpálya, játszótér, kábeltelevíziós rendszer, orvosi és postai szolgáltatás, mozgó könyvtár, polgárőrség, iskolabusz, jó közlekedés /hamarosan elkészülő kerékpárút/ és korszerű hulladékszállítás teszi élhetővé otthonunkat.

Hagyományainkat ápolva múltunk emlékét őrizvén elnyertük a kulturált település címet. mely öt évente kapható. A pályázaton nyert összeget a falunkba található kökeresztek felújítására fordítottuk.

Köszönöm a falu lakóinak, és képviselő társaimnak:

Schwab Edit, Szlobodics Anita, Bornai János, Dicső József, Papp István, Reisz János, Rudl János, hölgyeknek – uraknak az együtt töltött években elért eredményeket és sikereket. Köszönet a környező települések polgármestereinek.

Tisztelettel Kürti József

Utószó: remélem a célomat elértem, megoszthattam a megismerés örömét és felkeltettem az arra fogékonyak érdeklődését és a nyitva hagyott, nem kutatott kérdésekre megkeresik a helyes válaszokat.

Az 1700-as évek házáinak egyike sajnos megmentése szinte már lehetetlen.

Nagyságos Tanfelügyelő Úr!

Alólivott, tisztelettel bántarkodom újolag
interkedni a mecskepölaskai rk. el. népis-
történt behatárb interkedés.

Legyen szabad kéresemet a következőkkel
kamogatni:

Ar iskolás gyermekek száma egyre szapo-
rodik, úgy hogy a bekövetkező tanévben
már xsüfolva lesznek elhelyerve.

Ar iskola mennyezetről esik a vakolat,
félő hogy a gyermekeket megsejti vagy
legalább is megijesjti, a mi betegséget
hozhat a gyermekekre.

Ar iskola ablakai rosszak a gyermekeket
fáznak telen, a külső ablakok meg
egyáltalában nem használhatók mert
elvánnak karkadva.

Továbbá a téli fűtés is nehérségekkel jár,
miután itt meg az a sokas dívik, hogy
a gyermekek maguk hozzák a szükséges
is többnyire nedves tűzifát, a mellyel sok-
szor egy óráig vesződnék, a míg betudnák
fűteni, s nem egyszer a saját részemre
kiutalt csekély 2 öl fából kellett adnom,
hogy a tanítást idejében elkerdhettem.
A már többszöri jelentésemben hivatkoz-
tam, hogy 5 tagú családdammal egy
szobába kell meghurodnom, miután
a másik szoba mennyezete több

helyen leszakadt és mindössze annyi javítás
történt rajta hogy kamrának használ-
hatóan.

Most pedig a lakóházam mennyezete van
megrepedve és ne hogy családám valami-
lyik tagja megsérüljön vagy butarom
összetörjön, az eljárássággal levetetem,
mert én nem akarok hozzá nyúlni.
Nagyságos Tanfelügyelő Úr! Az épület
toronyának keresztlét a szél ledöntötte
1906. évben s még mai napig sincs felállít-
va, annak okára hogy már többször
bejelentettem és a faluba érkező idegenek
gúny tárgyává válik, azt mondják,
hogy a mecsetpótlóskai rk. el. népi eskü-
meg keresztlé sincs, talán kalvinisták
laknak itt és igen bosszantó.

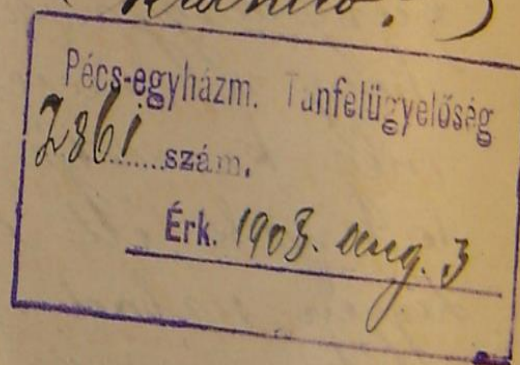
Legyen szabad Nagyságodnak szíves türel-
mét még egy kis időre igénybe vennem.
Az épület kapuja oly rossz, hogy reggel
mikor a pártorlat kihajtanak az
állatok ledöntik a kaput és a ker-
temben a veteményt tönkreteszik,
úgy hogy többnyire kárba vész a mit
bele teszek.

Javításról hallani sem akarnak, mikor
mondtam, hogy csináltassák meg azt
a várost kaptam hogy nem érdemes
rá költeni hisz úgy is építés lesz és
kármat még egyszer sem térítették

itt volt az iskolás gyermekeket bejuttatni;
így nyilatkozott, hogy övére az iskolát
egészségi szempontból, ha nem építenék
becsüktetja, s így ez nemcsak a községre,
hanem rá is keletlenül volna.
Miklós aláíratos kéresemet ismételném,
alkalmatlankodásomért bocsánatot
kérve, maradvány Nagyságodnak
aláíratos szolgálja

Mecsekpölöske 1908. Júli. 30-án.
u. p. Magyarországon.

Pécs-egyházm. Tanfelügyelőség
Tanító.

Visszavértelem

Méltóságos és Tiszteltelendő
Kegyes Püspökök Ugyain!

Mecsekpölöske filia hittörzség iskolaszélein
határozata alapján, a legmélyebb hódolattal
járulok püspöki színe elé és esedezem azon
kegyelméért, hogy szentes-egyházi főpatro-
nusunk, Kegyes Udjék, tarthatatlan is-
kola épületünket a patronus wodalom
költsegein vagy legalább tetemes hozzá-
járulásával megépítesse.

Indoklaintk:

I. Mecsekpölöske, midőn 1857-ben ön-
állóított a Magyarországi iskolától, a ke-
gyes szentes-egyházi patronus wodalom
építette föl tk. most már tarthatatlan
iskola épületünket, a hűvek fuvar és nap-
száim hozzájárulásával.

II. 1857 óta, tehát egy fél századon át
a politikai köröz (communitas) tartotta
és a patronus wodalomtól sohasem kért
anyagi támogatást, de most, midőn
mind az egyházi tanhátszág mind a v.
megyei közigazgatási bizottság intérése-
ből, új iskola épületet kell emelni, ke-
telek vagyunk Kegyes patronus wodal-
omukhoz fordulni, mert magunk ereje-
mint 400 lelket számláló hittörzség meg
nem tehetjük ezt.

III. A visira-canonica, midőn 1842-ben tartatott, még Magyarországhoz tartozott iskola felállításában és elvezetésében a pápai-nus uradalomhoz, tehát most sem vonja meg költségét, midőn 50 év után vésszünt igénybe ismét a támogatást.

IV. 400 lelkű hittörvényű 1/4 részre bányamunkás, mely a megélhetés miatt kénytelen a hármadik faluba Horvátba a szénbányába dolgozni s e körülmény miatt is excentrikus iskoláinkat Katholikusnak megtartani.

V. Új iskola építés ügyünk, már több mint egy éve vajdult s ezt igazolja a mellékelt kő és kötszövetés, de földözött máskor mint Hegyes patronusunknál erre nem találhatunk. Igaz ugyan, hogy Községi hatáskörünkben az uradalmi bírtok eladatott, de az árát megkapta. A verő már páriellatatta is, megvervén a szomszéd Községnek lakói s így mi nem letünk vagy nosabbak, azok pedig nem járulnak a mi hittörvényi és iskolai felhívásokhoz.

Ezen főnti indokolt alapján kérem, hogy megismételve, kérvük Mellsőszed Hegyét, hogy rth. iskoláinkat magunknak megtartsuk a fidesz egyházi patronus uradalmaul Hegyéből.

Mellsőszed Bispóti Ágyának Magyarországi (Keresetpótló) 1908. márc. 7-én Kérem, hogy

Kérem, hogy
Keresetpótló

Kiadja: Mecsekpóloske Község Önkormányzata

Írta szerkesztette
Kürti József